

A FŐSZERKESZTŐ VENDÉGE:

Korill Ferenc,

a Nógrád Megyei Moziüzemi Vállalat igazgatója

– *Igaz, hogy január 1-től felemelték a mozijegyek árát?*

– Igen és nem. Ugyanis ez csak egy részkérdés a változtatások között és nem a szokásos helyáremelésről van szó. Ettől kezdve a filmszínházak helyárait a forgalmazók állapítják meg. Ez mindenképpen nagyobb önállóságot és felelősséget jelent.

– *Miben? Úgy tűnik, hogy önállóságotok formális, hiszen csak abból a filmkínálatból forgalmazhattok, amit adnak nektek.*

– Nem így van. Az adott kínálatból egyaránt lehet jól és rosszul választani. Módunk van mérlegelni és figyelembe venni a mozi színvonalát, az adott közönség fizetési lehetőségeit, a filmforgalmazási értékét, a kópia műszaki állapotát, a bemutatás időpontját stb., stb. S ez már rugalmas forgalmazási politika, amelyben lehet egyszer-kétszer tévedni, de a sokadik tévedés után jön a csőd.

– *Szóval ezután minden filmhez más-más árú jegyet kell váltanom?*

– Az áraink hatósági korlátok között mozognak és a közönség által is áttekinthető rendszer szerint alakulnak.

– *Valójában a magyar film- és tévéművészek közelmúltban lezajlott közgyűlése miatt szerettem volna veled beszélni, amelyen te is részt vettél. Azt megelőzően valóságos forrongást élt át a szakma: tiltakozó memorandumok, tragikus bangú feljegyzések, visszautasított vezetők, nyilvánosságra hozott műhelyvita-dokumentumok és mély letargia mindenütt. Te hogyan érzékelted mindezt a közgyűlésen?*

– A közgyűlés alapvetően a filmgyártás kérdéseivel foglalkozott, de bőven volt szó a forgalmazásról is. A két dolog értelemszerűen összefügg, hiszen az egész filmszakma válságos helyzetéről van szó s most valóban nem túlzás ilyen kifejezéseket emlegetni.

– *Ezek szerint tényleg válság van? Igazuk volt a kétségbeesett bangú dokumentumoknak?*

– Válasszuk ketté a dolgokat. Az alkotók világában ez gazdasági-művészi-esztétikai-gondolati, s mindezekkel együtt strukturális válságot jelent. A forgalmazásban szintén van gazdasági gond, amihez a műsorpolitika „tudathasadása” is hozzájárul, és itt is alapvetően meghatározza a helyzetet a már korszerűtlenné vált szervezet válsága. Rendkívüli módon fellazult a magyar film és a közönség kapcsolata. Értsd úgy, hogy egyre inkább eltávolodtak egymástól. A statisztikák szerint sokan, a valóságban azonban kevesen nézik a magyar filmeket és a filmek hatása is meggyengült. A másik oldalról említsük meg az ötvenes évek igényeihez mért mozihálózat műszaki, kényelmi állapotát, amely – hogy finom legyen – sok kívánnivalót hagy maga után.

– *Végül is mi történt a közgyűlésen?*

– A filmszakma vezetése évtizedekig a szőnyeg alá söpörte a problémákat, illetve „magyar” átszervezéseket hajtott végre, ha valahol bajt tapasztalt. Itt és most mondták ki – a megelőző szcenvedélyes viták nyomán –, hogy ez nem mehet tovább! Elég volt a tüneti kezelésből. A filmszakma egészére vonatkozó alapkérdéseket kell újrafogalmazni és ezekre új választ kell adni.

– *Mit szolt ebbez a kulturális irányítás?*

– Azért, hogy a helyzet idáig jutott, alapvetően a filmszakma a felelős, minden házon belül történt. Most viszont a nyomás kintről és fentről is jött. Az irányítás követelte a változást. De természetesen az irányításnak nem volt kész receptje arra, hogy mit kell csinálni.

– *Végül is ki tegye fel az új a'apkérdéseket?*

– Ezek túlmutatnak a szakterületünkön, ezért a legmagasabb szinten kell feltenni és válaszolni is így lehet. Itt van például az egyik alapkérdés: szükség van-e Magyarországon nemzeti filmgyártásra? Ha igen mond a művelődéspolitikai irányítás – és mondhat-e mást? –, akkor ennek a válasznak megvannak az anyagi, intézményi következményei, amelyeket vállalni kell. Továbbá: a filmkészítéssel szemben megfogalmazódnak bizonyos politikai-ideológiai, esztétikai követelmények és a közönségé. Egy bizonyos évi filmszám alatt ezek a követelmények azonban nevétségessé válnak... Másik nehéz kérdés a forgalmazásnál: mi lesz a kistelepekúlések mozijaival, a több mint 2000 kismozival?

– *Valóban, mi lesz velük?*

– A filmszakma nem tcheti meg, hogy egyszerűen kivonul ezekből a kistelepekúléscről. Mert ez a rossz mozi nem más azon a településén, mint az egyik utolsó intézményes kulturális szolgáltatás; mi több-kevesebb rendszerességgel még jelen vagyunk ezekben a falvakban. A megoldás – s erre Nógrádban is van példa –, hogy a tanácsok, akik a település kulturális ellátásáért is felelősek (milyen szívesen megfedekeznek róla!), velünk együtt találják meg a közös tcherviselés lehetőségét. Használható módszernek látszik itt a video, de ez nem ugyanaz, mint a mozi, ez másik csatorna. Végül is az adott körülmények között jobb és olcsóbb lehet, mint a mozi. Ebben az évben 40–50 Nógrád megyei településén lesz videovetítés.

– *Szóval ott fog ülni a falu lakossága a képernyő előtt?*

– Nem a falu lakossága, hanem az a tizenkét-húsz ember, aki eddig ott didergett a moziban, a nyikorgó faszékeken. Most kényelmesebb körülmények között nézhet filmet, például a klubkönyvtárban.

– *Ne haragudj, de ez a dolog nem tetszik nekem. A video más, mint a mozi. Közel sincs olyan élményhatása, s valójában az emberek az egyik képernyő előtt átülnek a másik elé.*

– Nézd, időnként fel kell kelni és elmenni a televízió előtt. A másik mozgásra késztető erő, hogy más a választék. Az idén például nyolcvan olyan filmet tudunk forgalmazni, ami sem a moziban, sem a tévében nem látható, csak videón. Azt kellene megértened, hogy itt alapvetően a filmes jelenlét megőrzéséről van szó.

– *Ebben a koncepcióban van-e jövője egyáltalán a mozinak?*

– Van.

– *Mert te nem is mondhatasz mást . . .*

– Nem azért. Most léteznek a mozi, a video, a kábeltévé, a műsorszóró műhold, s ki tudja mi lesz még. De ezek között van bizonyos munkamegosztás, mindegyik tud valamit, amit a másik nem. De a moziknak ebben a versenyben valóban moziknak kell lenniük. Ebben súlyos mulasztásaink vannak. Az alacsony határfokú működésünkkel, s a szakmai gondolkodás merevségével szinte felértük a fejlesztési lehetőségeinket. Az új mozikban pedig extra körülmények és extra filmprogram kell hogy legyen – de mindez ma hiánycikk.

– *Ezért jött létre Salgótarjánban az Apolló?*

– Kicsiben az elképzelések egyik lépése az Apolló.

– *Valami azonban még hiányzik ebből a jövőképből. Szerintem ma a mozi átjáróbáz. De a hatás elmélyítéséhez, az ismeretek szélesítéséhez nincs meg az eszközrendszer.*

– Igazad van, de ez már túlmutat a filmszakmán. Bizonyított tény, hogy az emberek csökkenő szabad idejükből egyre több időt fordítanak a mozgókép megtekintésére, bár ebben nem a mozié a vezető szerep. És schol senki nem tanítja meg az embereket mozgóképet „olvasni”. Sem a filmszakma, sem az oktatáspolitikai, sem a közművelődés – akárhogyan is van, társadalmi probléma ez is.

– *Térjünk vissza a közgyűléshez. Említetted a magyar film és a közönség eltávolodását egymástól . . .*

– Majdhogynem csak erről volt szó. Ennek ugyanis több közvetlen filmszakmai oka van. Mind a mai napig egy voluntarista, merev, mennyiségi-nemzetiségi műsorpolitikai követelményrendszer volt érvényben. Ehhez kötődtek a forgalmazók – személyek, vállalatok – anyagi, egzisztenciális érdekei is. Évről évre olyan nézőszámokat kellett teljesíteni, amiről az irányítás is tudta, hogy régen nincsenek. S így vált hallgatólagosan is elfogadott játéktérre e statisztikai manipuláció, a nézőgyártás.

– *A bolt lelkek a mozi nézőterén is megjelentek . . .*

– Pontosan. Más oldalról ennek a következménye az lett, hogy két „aprócska” dolog kimaradt az ügyből: a film és a közönség, illetve a kettő valóságos, minőségi kapcsolata. De az eltávolodás okai a filmgyártásban is keresendők. A hazai filmművészekben nem tudatosult, hogy a nézőtérren ülők 75 százaléka húsz éven aluli. Ezt sem tematikai, sem dramaturgiai, sem műfaji szempontból nem vették figyelembe. Ennek a rétegnek a szórakoztatását, igényeit az amerikanizált szórakoztató tömegfilm elégíti ki, s utána már hiába csodálkozunk: akik ezeken a filmeken nőttek fel, a más típusút elutasítják.

– *Korábban említetted a struktúraváltást. Én már azt is olvastam a napokban, hogy a húsz moziüzemi vállalatot átszervezik és csak hét lesz. Már megint a magyar módi?*

– Hát igen. Számomra ugyanis nem az a kérdés, hogy húsz vagy hét. Ha így fogjuk fel a dolgokat, akkor ebből valóban magyar átszervezés lesz, azaz a jelenlegi rendszert szabdaljuk, a vezetőket rakosgatjuk és a pénzeket tologatjuk, amíg el nem tűnnek valahol. (Nem a vezetők, a pénz!) A feladat az, hogy előbb határozzuk meg, mi a mozi funkciója Magyarországon a nyolcvanas, kilencvenes években. Ehhez kell megfelelő szer-

vezeti, pénzügyi és személyi feltételeket teremtenünk. Ha így fogunk a kérdéshez, akkor számomra elképzelhető a húsz helyett a hét vállalat. Mert ha nem így jutunk el az alapkérdéshez, rövid idő alatt ez a hét vállalat is olyan alacsony határfokon működik majd, mint a mai húsz.

– Tudomásom szerint csökkentették az állami támogatást. Ennek is mi, a közönség leszünk a vesztesei?

– Meggyőződésem, hogy nem. Ahhoz, hogy a fizetőképes kereslet megjelenjen a moziban (értsd néző), a valóságos igényeknek megfelelő árú (értsd filmet) és jobb színvonalon kell adni, mint eddig. Tehát hosszú távon – ha életben akarunk maradni – nem veszít, hanem nyer a közönség. Ennek számtalan feltétele van. Ez anyagi és szellemi tőkeberuházás nélkül elképzelhetetlen. A jövő kulcskérdése itt is az, ami az egész magyar gazdaságban: lesz-e erőnk a jövőt meghatározó területeken fejleszteni? Sajnos a műsorpolitika és a kapcsolódó állami támogatás ápolta és eltakarta sok mindent, és kényelmi állapotban tartotta minket. Aminek egyik következménye az volt, hogy a szakma elfelejtette kiépíteni azt, amire lehetősége volt – a maga háttérparát. A hanglemezek, matricák, képek, könyvek, plakátok gyártása, illetve kiadása – azaz egyfajta kereskedelmi tevékenység, ami ma szinte teljesen hiányzik, illetve a magánkisipar fölözi le a hasznát. Ez a háttérpar a világon már nagyobb hányadát adja a filmszakma bevételének, mint a jegybevétel.

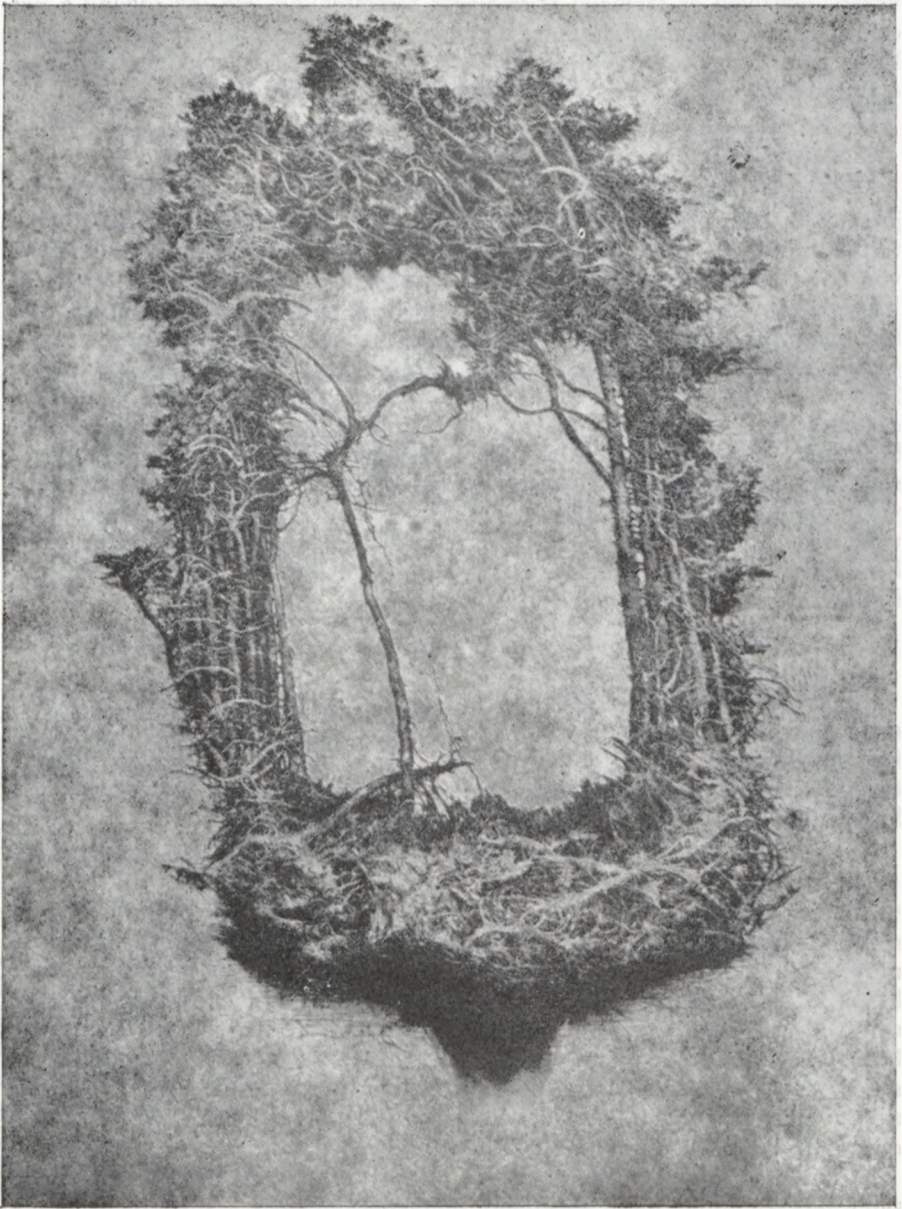
– Elképzelhető-e valaha egy olyan állapot, hogy a filmforgalmazás önfenntartó legyen?

– Az mindenesetre elérhető – de csak fejlesztéssel –, hogy a filmek nagy része és a hozzájuk kapcsolódó tevékenység elartsa önmagát. S az így felszabadult állami támogatás egy részét például a nemzeti filmgyártás fejlesztésére lehet fordítani. Másrészt a tényleges értékek mögé sorakoztatható fel, illetve a hálózat fejlesztésére fordítható.

– Nem fenyeget az a veszély, hogy csak kommerszet fogunk nézni ezentúl?

– A válasz előtt: a jó (!) kommersz nem ellenség vagy veszély. A filmszakma most már végre azért felel, amiért valóságosan felelhet: mit kínál, milyen szakmai színvonalon és a kínálata találkozik-e a valóságos kereslettel. A műsorpolitika az állami támogatás révén ezt a kínálatot befolyásolja. Mégpedig úgy, hogy a támogatott filmek 51 százalékos jelenlétéhez kötötte a támogatás jelentős részét. Másrészt az előadás kínálatában 20 százalékban kell jelen lennie a magyar filmgyártás termékeinek. Nincs kizárva, hogy az üzemeltetési módokban is lesz változás. Megjelenhet például a szerződéses mozi vagy a magánmozi is.

A mozizás valamikor profiszakma volt. A korábbi állapot ezt a helyzetet megszüntette, mert az állami támogatás anyagi, a műsorpolitika pedig vulgarizált politikai-ideológiai védőburkot jelentett, s a kettős védelem mögé el lehetett bújni, meg lehetett élni hozzáértés nélkül is. Az új helyzetben ott a lehetőség, sőt az a követelmény, hogy ismét igazi profiszakma legyen. Ahol csak a film és a közönség számít majd.

The tree trunk and its roots are arranged in a circular shape to form a natural archway. The roots are thick and intricate, spreading out from the base of the trunk. The background is a plain, light-colored surface.